

Kontrola Obywatelska Planów Gospodarki Niskoemisyjnej

PODSUMOWANIE WYNIKÓW I REKOMENDACJE dla gminy LUBLINIEC

13 stycznia 2016 r.

WPROWADZENIE

Poniższe podsumowanie zostało opracowane na podstawie kontroli przeprowadzonej przy wykorzystaniu Narzędzia Kontroli Obywatelskiej Planów Gospodarki Niskoemisyjnej, dostępnego na stronie <http://www.pkeom.pl/pgn>, w ramach projektu „Kontrola obywatelska nad wdrażaniem polityki niskoemisyjnej”.

Projekt ma umożliwić obywatelom ocenę – bez potrzeby sięgania do opinii specjalistów – czy PGN w ich gminie został właściwie przygotowany i odpowiada ich potrzebom oraz potrzebom gminy. Zastosowanie Narzędzia Kontroli Obywatelskiej (NKO) pozwoli zwiększyć szanse na efektywną transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej na poziomie lokalnym oraz na lepszą komunikację i współpracę między mieszkańcami a Urzędem Gminy. NKO pełni jednocześnie rolę edukacyjną.

Projekt realizują Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki (lider) oraz Instytut na rzecz Ekorozwoju i norweska organizacja Framtiden i våre hender (partnerzy), w ramach programu Obywatele dla Demokracji, prowadzonego przez Fundację im. Stefana Batorego we współpracy z Polską Fundacją Dzieci i Młodzieży, finansowanego ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (tzw. Funduszy EOG).

PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI

UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA W TWORZENIU PGN

A. Informowanie:

Kampania informacyjna towarzysząca rozpoczęciu prac nad Planem była szeroka. Informację o przystąpieniu do sporządzania PGN upowszechniono przez stronę internetową Urzędu Gminy, BIP oraz w lokalnych mediach, w tym w gazecie samorządowej „Nowiny Lublinieckie”. Ponadto wykonawca PGN utworzył specjalną stronę, na której informował mieszkańców o przystąpieniu do pracy, wyjaśniał dlaczego została ona podjęta i zachęcał do udziału w badaniu ankietowym. Przeprowadzono spotkanie informacyjne skierowane do najważniejszych interesariuszy - podmiotów związanych z produkcją, dystrybucją i sprzedażą energii oraz największych odbiorców energii. Zainteresowani mieszkańcy uzyskiwali też informacje bezpośrednio w urzędzie miejskim.

Projekt realizowany jest w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG

B. Angażowanie społeczeństwa:

Na początkowym etapie opracowania PGN przeprowadzono badanie ankietowe dla mieszkańców oraz podmiotów działających na terenie gminy, która była sposobem angażowania wszystkich zainteresowanych w tworzenie PGN. Ankiety były rozdawane m.in. dzieciom w szkołach. Badanie miało bardzo duży zasięg i zebrano znaczną liczbę ankiet, które zapewniły dane do bazy wykonanej na potrzeby inwentaryzacji emisji CO₂ w gminie. Brak jest informacji, czy przed konsultacjami społecznymi dotyczącymi gotowego projektu zachęcano mieszkańców do współtworzenia Planu w zakresie doboru kierunków działań, które powinny być w nim ujęte.

C. Konsultacje społeczne projektu PGN:

Projekt dokumentu został poddany konsultacjom społecznym wraz z Prognozą oddziaływania na środowisko. Obwieszczenie o konsultacjach było opublikowane na stronie internetowej Urzędu oraz w BIP, gdzie dokumenty były dostępne w wersji elektronicznej. Odbyło się też kolejne spotkanie dla najważniejszych interesariuszy - podmiotów związanych z produkcją, dystrybucją i sprzedażą energii oraz największych odbiorców energii. W ramach konsultacji mieszkańcy nie zgłosili żadnych uwag, co może świadczyć o małym zainteresowaniu społeczeństwa tematem konsultacji, ale także o słabym nagłośnieniu tego procesu.

POZIOM ZAANGAŻOWANIA WŁADZ I URZĘDU GMINY W PROCES OPRACOWANIA PGN:

PGN został wykonany przez firmę zewnętrzną, ale zaangażowanie urzędników w prace było duże. W Urzędzie Gminy powołany został Zespół Interdyscyplinarny ds. przygotowania i realizacji Planu, który współpracował z wykonawcą. Przedstawiciel Gminy był zobowiązany do umieszczania informacji o postępie prac na stronie internetowej Urzędu. Pozytywnie należy ocenić przeszkolenie urzędników z zakresu obsługi bazy danych oraz projektu PGN. Radni, w ramach prac komisji Rady Miejskiej, brali czynny udział w opiniowaniu PGN przed jego zatwierdzeniem.

UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA WE WDRAŻANIU, MONITORINGU I EWALUACJI REALIZACJI PGN

A. Społeczeństwo w gospodarce niskoemisyjnej na poziomie lokalnym:

W treści PGN znalazła się informacja na temat ankietyzacji połączonej z kampanią informacyjną, dzięki której pozyskano część danych dotyczących zużycia energii w budynkach mieszkalnych, więc zaledwie wspomniano o roli lokalnej społeczności w przygotowaniu Planu. Natomiast rola mieszkańców we wdrażaniu PGN jest już wyraźniej dostrzeżona. W dokumencie zaplanowano działania, jakie powinny być realizowane przez tę grupę przy wsparciu Urzędu Gminy. Plan przewiduje także prowadzenie działań edukacyjnych mających na celu zmianę postaw mieszkańców na prośrodowiskowe.

B. Monitoring i ewaluacja:

Dokument dostrzega potrzebę monitorowania wdrażania PGN, w tym wskazuje m.in. na konieczność

przygotowywania corocznych raportów z realizacji Planu, jednak nie wspomina o ich upowszechnianiu. Zaproponowane są wskaźniki monitorowania realizacji PGN. Słabością jest brak określenia bazowych i docelowych wartości tych wskaźników, co utrudni monitoring. PGN wskazuje, że mieszkańcy będą uczestniczyć w monitorowaniu wdrażania PGN, dostarczając danych do sporządzanych raportów. Jak się wydaje ma to jednak charakter deklaracyjny. Nie zaproponowano metod włączania społeczności lokalnej w ten proces. Brakuje informacji o tym, jakie działania naprawcze należy podjąć w sytuacji, gdy wyniki monitoringu nie będą zadowalające. O ewaluacji w Planie nie wspomniano.

PGN – LOGIKA INTERWENCJI:

PGN jest formalnie poprawny, zaplanowane działania mają swoje odbicie w diagnozie sytuacji. W Planie przyjęto wizję miasta przyjaznego dla społeczeństwa, cel strategiczny utrzymania niskoemisyjnego rozwoju gospodarczego oraz szereg celów szczegółowych, które wyjaśniono dość dobrze. Planowanych działań nie przypisano jednak w sposób widoczny do celów. Podzielono je według sektorów docelowych.

Dla każdego z działań podano przewidywane zmniejszenie zużycia energii oraz emisji CO₂. Zaplanowany mierzalny cel redukcji emisji określono dopiero na poziomie zadań, jako podsumowanie zakładanych efektów wdrażania PGN.

Mocną stroną dokumentu jest wskazanie na konieczność koordynowania zaplanowanych prac i jednostki Urzędu, która taką funkcję powinna pełnić. Dla każdego działania podano, kto ma je realizować, a także z jakich środków mają być finansowane i jaka będzie wysokość nakładów.

PGN – ADEKWATNOŚĆ DZIAŁAŃ PLANOWANYCH W PGN:

Plan zakłada dość skromny cel redukcji emisji CO₂ na poziomie 4%. W tym kontekście zaplanowane działania wydają się wystarczające. Natomiast jeden z opisanych, niemierzalnych celów szczegółowych łączy ograniczenie emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń powietrza. Przyjęto też cele w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii, poprawy efektywności energetycznej, redukcji emisji z sektora transportu, planowania przestrzennego oraz promocji rozwiązań niskoemisyjnych. Nie wszystkie postawione cele znajdują swoje odbicie w zaplanowanych działaniach. Słabo rozwinięte są przede wszystkim dla kwestii rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz prowadzenia gospodarki przestrzennej w taki sposób, aby sprzyjała redukcji emisji. Warte docenienia jest założenie wdrażania systemu zielonych zamówień.

WNIOSKI OGÓLNE:

Ocenie poddano PGN przyjęty uchwałą w czerwcu 2015 roku. Od tego czasu dokument został już zaktualizowany. Jego poprawioną wersję przyjęto 28 stycznia 2016 roku.

PGN jest starannie i dobrze przygotowany. Cele i działania mają swoje odbicie w diagnozie. Pewną słabością jest to, że przewidziane działania nie gwarantują realizacji wszystkich celów. Nie są wystarczająco rozbudowane szczególnie w zakresie rozwoju OZE i planowania przestrzennego.

Przewidziano włączanie mieszkańców we wdrażanie Planu oraz w jego monitoring, jednak dla tego ostatniego nie podano szczegółów.

REKOMENDACJE

1. Przy kolejnej aktualizacji PGN zaleca się rozbudowanie działań, które pozwolą na osiągnięcie założonych celów w zakresie gospodarki przestrzennej oraz rozwoju odnawialnych źródeł energii. Poprawiony dokument powinien zawierać jednoznacznie zdefiniowane wskaźniki wraz z podaniem ich wartości bazowej oraz docelowej.
2. Proces aktualizacji dokumentu powinien pozwolić także na szersze uwzględnienie oczekiwań mieszkańców wobec planowanych kierunków rozwoju niskoemisyjnego. Działania skłaniające lokalną społeczność do udziału w tym procesie warto przeprowadzić na wczesnym etapie prac nad PGN tak, aby umożliwić włączenie uwag i opinii zgłoszonych przez społeczeństwo do projektu dokumentu. Należy upublicznić raport z konsultacji.
3. Zalecane jest, aby PGN odnosił się nie tylko do redukcji emisji gazów cieplarnianych (a w praktyce CO₂), ale także innych zanieczyszczeń powietrza – zwłaszcza pyłów zawieszonych oraz tlenków azotu, benzo(a)pirenu oraz ozonu. Osiągnięcie tych celów może być realizowane wspólnie z działaniami na rzecz redukcji CO₂.
4. Na podkreślenie zasługuje fakt, że na potrzeby przygotowania i realizacji PGN powołano w Urzędzie Gminy zespół złożony z pracowników wielu wydziałów. Wskazane jest włączenie do niego także przedstawicieli organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorstw działających na terenie gminy. Warto zastosować podobną zasadę konstruowania zespołów roboczych także przy przygotowywaniu innych dokumentów strategicznych dla gminy.